

3. Історія: Методичні рекомендації щодо проведення початкової практики / В.О.Єфімова, Н.І. Пономарьова. – ТОВ «РАНОК – НТ», ТОВ «АРТ – ЛТД», Вид. гр. «Основа», 2004.
4. Літня школа. Нова організаційна модель освіти старшокласників / Н. Аніскіна, О.Тимошук, О.Чорна. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2005. – 112с.
5. Довідник учителя історії, правознавства та етики / Авт. – упоряд. О.В.Галегова, І.П.Нікітіна. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006.
6. Шкільне методичне об'єднання. Суспільно – гуманітарний цикл: нормативні документи, планування діяльності, позакласна і виховна робота / Авт. – упорядники І.П.Нікітіна, Ю.О. Нікітін, В.В.Шеліхова. – 2-е вид. – Х. Вид. група «Основа», 2007.

И.П. Никитина ЭКСКУРСИЯ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ ОЗНАКОМЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ С ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЯМИ ИСТОРИИ

Рассматривается роль экскурсии как комплексной внеурочной формы работы во время летней образовательной практики.

Ключевые слова: экскурсия, летняя учебная практика, профильное обучение.

I.P. Nikitin EXCURSION AS ONE OF FORMS of ACQUAINTANCE of STUDENTS With SIGHTS of HISTORY

The role of excursions during the school summer practice in the core social-liberal forms as complex extracurricular form of studying is being examined.

Keywords: excursion, school summer practice, core studying.

УДК 327 (477: 432)

О.А. Заболотна, І.І. Кривошея

**П'ЯТЬ РОКІВ ПАРТНЕРСТВА УМАНЬ (УКРАЇНА) – ГНЄЗНО (ПОЛЬЩА):
СПІЛЬНА ЄВРОПЕЙСЬКА ПЕРСПЕКТИВА**

П'ять років співпраці міст Умань і Гнезно показали, що в ній є бачення європейської перспективи. Свідчення цього – європейський напрям співпраці: конференції, проекти, зустрічі. За дуже короткий час здійснено важливі кроки, передусім в освіті, культурі, спорті.

Ключові слова: Умань, Гнезно, співпраця, поріднення, проекти, конференції.

Світ завжди був глобальним, тільки уявлення людини про світ та його кордони були різними в різні епохи, адже вони залежали від знань та уявлень людини про час і простір у конкретну історичну добу. Артур Кларк, зокрема, зазначав: «Єдиний спосіб визначити кордони можливого – це вийти за ці кордони» [1]. Межі можливого і неможливого на міжнародному рівні залежать не лише від дії чи протидії політиків і чиновників окремо взятої країни.

Надзвичайно важливу роль у розвитку міжнародних взаємин відіграють зв'язки, яким не можна надати статусу «офіційних». Відомо, що країни світу впізнають не лише за «обличчям» президента чи прем'єра, а, зокрема, за такими «лейблами», як діячі науки, культури чи спорту. У свідомості більшості іноземців Україна асоціюється з країною братів-боксерів Кличків та футболіста Андрія Шевченка [2].

Разом із тим позитивний чи негативний «образ» будь-якої країни, в тому числі й України, у свідомості пересічної людини формується під впливом повсякденного спілкування з такими ж звичайними людьми. У формуванні такого «образу» своєї країни не останню роль відіграє так звана «народна дипломатія». Найбільш загальне визначення цього поняття може бути сформульоване так: народна дипломатія – це форми широкого суспільного руху людей різних країн з метою спілкування та пізнання одне одного (рух поріднення, марші, фестивалі, туризм тощо).

На 2010 рік у міста Умані вісім міст-побратимів: 1967 р. – Ромійї-сюр-Сен (Франція), 1988 р. – Девіс (США, штат Каліфорнія), 1990 р. – Мілфорд-Хейвон (Великобританія), 2003 р. – Хаапсалу (Естонія), 2003 р. – Ботошани (Румунія), 2004 р. – Ланьцут (Польща), 2005 р. – Гнезно (Польща), 2010 р. – Ашкелон (Ізраїль) [3].

Як влучно зазначає полоніст Євген Голибард, «український і польський народи поставлені Творцем поряд саме для створення культури майбутнього; культури, яка об'єднує класику Латинського Заходу з традиціями православного Сходу; культури чітких структур і технологічного порядку організації життя з культурою широкого спектра почуттів і емоцій. Дві

багатючих ментальності, два взаємодоповнюючі способи мислення українського і польського народів у центрі Європи – це унікальний арсенал цінного історичного і генетичного досвіду, багатюще джерело нових ідей і можливостей» [4].

Адміністрація міста Гнезно (центральна частина Польщі) виявила бажання зав'язати дружні стосунки з українським містом, що має приблизно таку ж кількість населення та культурно-економічний потенціал. На пропозицію Посольства України в Польщі, куди вони звернулися по допомогу, до м. Умані було направлено перший лист, який і заклав підвалини подальшого співробітництва. Угоду про встановлення такого співробітництва між містами Гнезно й Умань було підписано 2 травня 2005 року [3]. За такий короткий проміжок часу було зроблено важливі кроки в галузевому співробітництві, перш за все в освіті та культурі. Того ж року фольклорний колектив Уманського аграрного університету брав участь у Міжнародному фольклорному конкурсі, який проходив у Гнезно. Делегація м. Умані також узяла участь у Форумі молоді та конференції «Європа діалогу».

У жовтні 2005 року було підписано угоду між знаним у світі Університетом ім. Адама Міцкевича (м. Познань, Польща) та Уманським державним педагогічним університетом ім. Павла Тичини, в якій закладено перспективи співпраці у підрозділах університету. В рамках реалізації діючої угоди в листопаді 2005 року відбулася робоча зустріч з делегацією з Європейського колегіуму в Гнезно, очолюваною директором, професором Александером Миколайчаком. Результатом робочої зустрічі стало укладання декларації намірів про створення міжнародних студій «Європейський культурний туризм» з Європейським колегіумом університету Адама Міцкевича та його міжнародними партнерами [5].

Місто-побратим Умані Гнезно вибороло грант на проведення в квітні 2006 року заходу під символічною назвою «Інтернаціональне село». Акція об'єднала представників громадськості міст-партнерів, яких у Гнезно є дев'ять, з метою ближчого знайомства з національною специфікою та культурно-історичними особливостями.

У рамках співробітництва між містами Гнезно та Умань під час перебування польської делегації в м. Умані 18 квітня 2008 року підписано «План співпраці між освітянами міст Гнезно та Умані», який став основою для здійснення різних форм співробітництва. З часу прийняття Плану співпраці у 2008–2010 роках зроблено [6]:

1) у травні 2008 року, під час перебування уманської делегації у м. Гнезно, укладено Договір про співдружність та співробітництво між навчально-виховним комплексом № 24 м. Умань та дошкільною установою № 8 м. Гнезно. Постійне листування між закладами, обмін дитячими роботами на різну тематику сприяє пізнанню життя дітей, їх інтересів та національних традицій. 3 червня 2008 року встановлено зв'язки між освітянами НВК № 24 та дошкільною установою № 5 м. Гнезно;

2) у жовтні 2008 року до міста завітала делегація освітян м. Гнезно, члени якої відвідали навчальні заклади, обмінялися думками про розвиток освіти, виконання спільних заходів спортивної та культурно-масової роботи;

3) у липні цього року збірна команда учнів з баскетболу Уманської загальноосвітньої школи № 3 (до речі, вже вдруге) брала участь у Міжнародному баскетбольному турнірі в м. Гнезно;

4) у жовтні 2009 р. освітяни Умані відвідали м. Гнезно з метою обміну досвідом з питань організації навчально-виховного процесу в дошкільних закладах та впровадження проекту «Співпраця міст Умань – Гнезно у творчості дітей». Попереду творча робота в напрямку реалізації цього проекту. У роботах учнів нашого міста планується відтворити культуру, історію, мистецтво обох міст. Виставка кращих робіт відбулася в січні 2010 року в м. Умані, а в травні того ж року – у м. Гнезно. У жовтні 2010 року відбудеться зустрічна акція під назвою «Умань у творчості дітей м. Гнезно».

Важливим моментом у розвитку польсько-українського партнерства між містами Гнезно і Умань є також те, що це не просто формальний процес. Зустрічі гнезніян і уманців відбуваються періодично – раз на місяць – як в офіційному, так і неофіційному форматах, завжди проходять у теплій і дружній атмосфері. Особливо акцентуємо увагу ось на чому. Приватні особи, мешканці міста Гнезно, дізнавшись про проблеми зі здоров'ям однієї уманської дівчинки, вже рік надають їй посильну гуманітарну допомогу. Свою благодійницьку діяльність вони не афішують, вважаючи це недоречним. В Україні не виробляють деяких продуктів харчування, необхідних цій хворій дитині. Тому при кожній транспортній нагоді з міста Гнезно в одну уманську родину

.....
передають велику картонну коробку з хлібобулочними виробами та ліками. З етичних міркувань ми не називаємо прізвище цієї дівчинки.

У 2006 році студенти і викладачі педагогічного університету брали участь у літній школі з вивчення польської мови («Полонікум», вересень 2006, Гнезно), міжнародній літній школі «Університети в розбудові демократії у Європі» (вересень 2006, Гнезно – Чоха – Краків), у якій брали участь представники Болгарії, Польщі та України. У жовтні того ж року викладачі університету брали участь у Міжнародному колоквиумі «Дороги і перехрестя міжкультурного діалогу», що пройшов у Гнезно.

У 2007 році партнерські контакти вийшли на якісно новий рівень. У травні 2007 року представники університету брали участь у Міжнародному симпозиумі «Міхал Тишкевич. Життя і діяльність на польсько-українській ниві». Завдяки підтримці Європейського Колегіуму й особисто його директора, доктора, професора Александра Миколайчака, один докторант і два аспіранти отримали можливість пройти наукове стажування в Польщі. Вони здобули наукові стипендії Міністерства науки і вищої школи Республіки Польща, квота-центру досліджень Античної традиції в Центральній-Східній Європі (нині – Інститут інтердисциплінарних досліджень) Варшавського університету. Під час стажування стипендіати опрацьовували фонди бібліотек і архівів, проводили експерименти і читали лекції, вивчали польську мову. Без сумніву, важливим сегментом їхнього перебування на стажуванні були зустрічі з провідними науковцями і викладачами Варшави, Познані, Ченстохови, Лодзя [7].

Педагогічний університет виступив партнером міського уряду Гнезна і Європейського колегіуму імені Яна Павла II УАМ в реалізації міжнародного проекту «Гнезно – Умань: польсько-українські кадри для Європи» в межах масштабної програми «Польська допомога», що фінансувався Міністерством закордонних справ Польщі і був реалізований з вересня по грудень 2007 року [7].

Під час перебування польської делегації в Умані 21 листопада 2007 року Європейський колегіум імені Яна Павла II та Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини підписали угоду про створення і спільну координацію діяльності Польського культурно-освітнього центру в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

28 травня 2008 року ректор УДПУ імені Павла Тичини Михайло Мартинюк і директор Європейського колегіуму імені Яна Павла II Александр Миколайчак відкрили Польський культурно-освітній центр в Уманському державному педагогічному університеті. На урочистому відкритті були присутні Генеральний Консул Республіки Польща в Києві Гжегош Опалінські, президент міста Гнезно Яцек Ковальські, голова ради м. Гнезно Єжи Стаховяк, голова товариства дружби Умані з закордонними містами-побратимами Світлана Ліпінська й голова товариства поляків Умані «Огніско» Чеслава Малишевська, професорсько-викладацький й студентський склад університету, представники засобів масової інформації [8].

9–10 грудня 2008 року на базі Державного історико-архітектурного заповідника «Стара Умань» було проведено міжнародну інтердисциплінарну наукову конференцію «Польща – Європа – Україна: минуле, сучасність, майбутнє», яка проходила під патронатом міського голови Умані Юрія Бодрова, бурмістра Ланьцута Станіслава Гвіздака та президента Гнезна Яцека Ковальські [9].

Сьогодні Польський культурно-освітній центр уже вийшов за межі університету й розгорнув свою діяльність для всього нашого міста. Яскравим прикладом такої діяльності стала програма молодіжного польсько-українського обміну у квітні – травні 2009 і 2010 років. У проекті, який фінансував Національний Центр Культури (Варшава, Польща), брали участь 28 дітей. Це учні і студенти навчальних закладів Умані та учні школи № 3 імені Святого Войцеха міста Гнезно віком до 18 років. Умань представляли студенти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини і Уманської державної аграрної академії, а також учні Уманської міської гімназії Уманської міської ради та ЗОШ № 4, 11, 7, 3. Координували реалізацію проекту: від Умані – координатор міжнародної діяльності УДПУ доцент Оксана Адольфівна Заболотна, а від міста Гнезно – директор школи № 3 імені Святого Войцеха Радослав Собковяк. Уманська міська влада в особі міського голови Юрія Бодрова та Уманське товариство дружби з закордонними країнами на чолі зі Світланою Ліпінською активно сприяли підготовці та реалізації програми молодіжного обміну [10].

Програма обміну складалася з двох етапів. Перший – під назвою «Гнезно – перша столиця Польщі» – тривав з 20 по 30 квітня і був інтенсивним та насиченим: участь у

.....
святкуванні Дня школи імені Святого Войцеха в Гнезно, екскурсії в Познань, Біскупін, Дзекановіце та на Острів Ледніцький (саме в цій частині країни розташовані пам'ятки, що символізують витоки польської державності), а також по Гнезно, вивчення польської мови, спортивні змагання тощо. Студенти першого курсу факультету української філології УДПУ, які вивчають польську мову, отримали гарну мовну практику, а учні шкіл здобули перші знання з польської мови. Велике враження на уманців мали урочистості, присвячені Святому Войцеху (Адальберту), який є покровителем міста Гнезно, Польщі та всієї Європи. До міста з'їхалися або прийшли пішки тисячі палігримів, аби бути присутніми на святкових – вечірній та ранковій – месах; цьому передувала урочиста хода затишними вулицями міста Гнезно [10].

Найбільше враження було від людей – як юних, так і дорослих мешканців цього невеликого польського міста. Спілкуючись з ними, розумієш, що гасло «Гнезно – місто відкрите» – це не слова, це швидше дух міста. Особливо це виявилось під час презентації відомої слов'янської легенди про Чеха, Руса і Леха, з якою українські учасники виступили перед учнями школи імені Святого Войцеха. Слова про трьох братів лунали зі сцени польською мовою, а потім зал із захопленням слухав українські пісні. Українські учасники проекту відвідали сім'ї своїх польських друзів, познайомилися з побутом пересічних мешканців міста Гнезно.

Другий етап проекту було реалізовано в Україні. В травні у 2009 і 2010 роках учасники польсько-українського молодіжного обміну перебували в Умані. Програма була так само насиченою, як і в Гнезно: екскурсії в «Софіївку» та Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань», краєзнавчий музей та ЗОШ № 11, 3 вистава театру імені Івана Франка в Києві та навчання українських народних ремесел і танців. Закарбуються в дитячій пам'яті відвідини Державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура», де учасники проекту побачили й торкнулися минувшини людства, якій п'ять тисяч років. Але найголовніше – це спілкування, яке не обмежилось контактами під час занять, а також поширилося на родини [11]. Наразі йде підготовка до нового проекту, реалізацію якого заплановано на 2011 рік.

З інших цікавих подій згадаємо акцію, що відбулася в Гнезно 16 жовтня 2009 р. У приміщенні міської бібліотеки президент міста Гнезно Яцек Ковальський та голова ради міста Єжи Стаховяк урочисто передали в дар Польському культурно-освітньому центру 2000 книг, зібраних мешканцями Гнезно [6].

28 травня 2010 року у чарівній «Софіївці» відбулася непересічна не лише для нашого міста, а напевне, і для всієї України подія – міжнародна мистецька зустріч «Класика над кордонами». Професор Університету імені Адама Міцкевича в Познані Богдан Вальчак у вступному слові зазначив, що «з'єднує нас не тільки мовна і культурна близькість, але також своєрідна духовна спорідненість – результат багатовікового співжиття, що найкраще ілюструє лексична спільність (словесність найкраще і найбільш безпосередньо відображає культуру та ментальність носіїв мови), яка зближує наші мови і протиставляє їх російській. Ця духовна спорідненість створила неповторні, унікальні елементи інтелектуальної і мистецької культури, притаманної лише східній частині Речі Посполитої як обширові, де століттями Захід зустрічався зі Сходом, і це дало позитивні результати» [12].

Українка Тамара Власенко, заслужена артистка України, артистка Черкаської філармонії, лауреат Всеукраїнського конкурсу професійних читців і поляк Збігнев Грохаль, актор Нового театру в Познані, викладач дикції і виразного читання трьох вищих навчальних закладів, прочитали в павільйоні Флори уривки з прози та поезії найвідоміших українських і польських літераторів: Т. Шевченка, І. Нечуй-Левицького, О. Кобилянської, Ю. Словацького, Г. Сенкевича. Літературну частину дійства органічно доповнили українські пісні у виконання відомого не лише в Україні гурту – заслужених артистів України тріо «Гонта» [13].

Міжнародна мистецька зустріч проходила під патронатом Уманського міського голови Юрія Бодрова і президента міста Гнезна Яцека Ковальського, ректора УДПУ Михайла Мартинюка і ректора УАМ Броніслава Марціняка. Організували читання української і польської літературної спадщини в Умані Польський культурно-освітній центр УДПУ, лабораторія міждисциплінарних гуманітарних досліджень УАМ, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України та Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань» [13].

Польський вектор є найбільш перспективним з усіх напрямків поріднення, особливо в контексті підготовки наших країн до Євро-2012:

1. Сьогодні в Польщі міста-побратима Умані – Гнезно і Ланьцут.
2. Нас єднає спільна, хоч і неоднозначна історія.
3. Маємо досвід підготовки і реалізації міжнародних проектів (2006, 2007, 2009, 2010).
4. Готуємо нові проекти молодіжного обміну.
5. Розвиваємо співпрацю в культурно-освітній та соціальній сферах тощо.
6. Умань включено до туристичної програми Євро-2012 [14].

Таким чином, в останні роки спостерігаємо позитивну тенденцію розширення кола людей, залучених до розвитку поріднення. Активно включилася у цей процес учнівська й студентська молодь. Різноманітні громадські організації та приватні підприємці підтримують участь Умані у «народній дипломатії».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Душенко К. В. Мысли, афоризмы и шутки знаменитых мужчин. – М.: Изд-во ЭСКМО-Пресс, 2001. – С.235.
2. Кривошея А. Народна дипломатія у дії: Умань у русі поріднених міст // Уманська зоря. – 2009. – 2 грудня.
3. http://uman-rada.gov.ua/sisters_towns.php
4. Голибард Є. Українсько-польське єднання – вимога часу // Освіта. – 2004. – 31 березня. – 7 квітня. – С.4.
5. Звіт з міжнародної діяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Упоряд.: О. А. Заболотна. – Умань, 2008. – С. 1 – 12.
6. Пилипенко Є. Умань – Гнезно: проекти співпраці // Уманська зоря. – 2009. – 7 листопада.
7. Звіт з міжнародної діяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Упоряд.: О. А. Заболотна – Умань, 2007. – С. 1 – 4.
8. Польський культурно-освітній центр // <http://udpu.org.ua>
9. <http://stara-uman.org.ua>
10. Пилипенко Є. Польсько-український молодіжний обмін // Уманська зоря. – 2009. – 20 травня.
11. Пилипенко Є. «Пізнаємо один одного – пізнаємо себе» // Уманська зоря. – 2010. – 18 червня. – С.2.
12. Вальчак Б. Історико-філологічний коментар // Класика над кордонами: Міжнародна мистецька зустріч (28 травня 2010 р., Умань) / Упоряд.: Б. Вальчак, О. Заболотна, І. Кривошея. – Умань. – С. 6.
13. Пилипенко Є. «Класика над кордонами» // Уманська зоря. – 2010. – 11 червня. – С.8.
14. Пилипенко Є. Туристичні об'єкти Умані включені до програми Євро-2012 // Уманська зоря. – 2010. – 9 липня. – С.3.

О.А. Заболотна., И.И. Кривошея ПЯТЬ ЛЕТ ПАРТНЕРСТВА УМАНЬ – ГНЕЗНО: ОБЩАЯ ЕВРОПЕЙСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА

Пять лет сотрудничества городов Умань и Гнезно показали, что в нем есть видение европейской перспективы. Свидетельством этого есть европейское направление сотрудничества: конференции, проекты, встречи. За очень короткое время сделаны важные шаги, прежде всего, в образовании, культуре, спорте.

Ключевые слова: Умань, Гнезно, сотрудничество, породнение, проекты, конференции.

O.A.Zabolotna, I.I. Kryvosheia FIVE YEARS OF PARTNERSHIP BETWEEN UMAN AND GNEZNO: COMMON EUROPEAN PERSPECTIVE

Five year old cooperation of the towns Uman and Gniezno have shown that it is Europe oriented. It has been proved by its Euroean direction manifested in conferences projects and meetings. Very important steps in education, culture and sports have been made recently.

Keywords: Uman, Gniezno, cooperation, partnership, projects, conferences.